

oorbeeld is deze onjuiste en van Kist: schreeven, en de telkens elmechende Remoeten n Dank, chrijven, ardiging Bestuur en staar zeven ring dit e naar dens een alle goudshouden veler onder oek, als Lodewijk bede- of met de riken het dat na den tegeering j elke be- dankdag biddag- die in zijn f. En dat de regee- dat van esproken, t aan de agen ter- door den sters van. Zoo bewering e laatste -of dank- door de p we met iders zoo ord, om bewege- vdoelden, n biddag

spontent herinnerd het aan- is van de ler Dord- dat de d daarom kt, dat de Kerken te Hooge everplich- anden van te dru- onbekend, Dordtsche ept, door gewijzigd t dit ver- is: uitge- visie: „In algemeene righeden, rken ge- orden uit- e daartoe is aange- ats depu- de Hooge uden aan d mandaat de Synode ng zouden te vragen

H. K.

on.

den heer s. Elshove

voorlitter.

des Woords Nederland, rd, Ferwerd rd-Amerika istmanville. G. G. G. 1913.

het licht er gedenk- reformeerd TURK. GE- n AMERIKA. ng in het t mensche- or die van

ten, op de en hij nog ent ze zelf en hij kan g. Hij, voor Gods mij

vertooning, en kijkt op en mensche, w van den

krachtig, t van zijn id „op den atere jaren, den zeiden i n, moet gij

wij die ziel met rijk

gemoedsleven, doch zonder ook maar een zweem van dat de vrouw hetwelk zich door zijn grotere intensiteit maar al te vaak verloopt in overgevoelheid en in op-eerste-indrukken-afgaan.

En wij zien deze echt mannelijke ziel gedisponeerd tot wel snel-opkomend, maar toch langzaam verloopt gemoedsbeweging. Sprekend van zijn vrouw zegt hij: „Zij was doorgaans aan den zwaarmoedigen kant en ik aan de opgeruimde zij“ (p. 41). Bij dit gelukkig temperament zoo saanhangend met zijn lieftelijken gesteldheid, vermoet zijn zelf met haar evenwicht te bewaren.

En bij dit alles is hij in z'n ziel 'n NEDERLANDER.

Hij laat zich met zijn gedenkschriften in z'n ziel kijken, en dan zien wij hem in den loop der jaren dat vaste karakter verwerven, dat wij het vrij is van wat iemand eens geboemd heeft: „de valsche krachtigheid der persoonlijkheid.“ — maar een, als dispositie, aangeboren goed karakter heenwijst. Hij weet wat hij wil en hij wil wat hij weet, en is toch geen eigenzinnige en eigenwillige. Wij zien hem in den loop der jaren zich zijn verstandswerkzaamheid ontwikkelen, doch meer in de richting van het handelen, dan wel in die van het beschouwen, van het denkend-beschouwen der dingen in hun laatste gronden en oorzaken. Laat mij, er bijvoegen, dat voor dit laatste de omstandigheden hem ook niet gunstig zijn geweest.

En eindelijk zien wij, bij al dat als van huisuit meegedragen en later zelf verworvene, in zijn ziel ook nog iets anders.

Ook zoo reeds is hij anders dan vele anderen. Maar zoo zijn er meer.

Doch wat hem onder soortgelijke menschen als hij, toch weer tot meer maakt dan een exemplaar van dat soort is dat „nog iets anders“, dan al deze verbijzonderingen. Het is dat heel bijzondere, hem alleen eigene, dat wat men noemt het mysterie der persoonlijkheid of wilt gij der individualiteit. „Mysterie“, omdat het zoo-zijn van ieder mensche, hetwelk z'n anders-zijn dan alle anderen is, als een stempel is dat, naar zijn essentie, van eeuwigheid in Gods Raad ligt en naar zijn existentie door zijn voorzienig. Bestel in den tijd wordt verwerkelijkt.

Dit persoonlijke of individuele, dit karakteristieke of van-eigen-stempel-zijn, komt ook uit in zijn geestelijk leven. In dat „leven uit de tweede geboorte, dat niet gemeen is dan alleen de uitverkorenen Gods, zoals onze Belijdenis in Artikel 35 zegt. Dit toch hij, LAMBERT HULST, dit leven door God, — ook bij hem „zonder hem in hem gewerkt“ — deelschijnlijk is, doet de kijk in zijn ziel, dien zijn gedenkschriften gunnen, u ook zien.

Reeds nog als jong kind, maar zonder dat hij er zich van bewust is, ontkent het onder den koesterenden invloed zijner mystiek-vrome omgeving. „Kennis van de eerste beginselen der Goddelijke waarheden werden ons al vroeg ingeprent, doch aan breeds ontwikkelend viel niet te denken. Wij hoorden dagelijks over God en Zijn dien dienst spreken en ik was nog zeer jong toen ik somwijlen met ernst bad om bekeering, ofschoon ik nog niet begreep waarin die bekeering bestond“, schrijft hij op p. 27.

In zijn verdere ontplooiing stijgt dit, eerst hem nog onbewuste nieuwe leven dan al meer op en overschrijdt den dorpel van zijn bewustzijn en dat in den tijd waarin hij van knaap tot jongeling wordt. „Van mijn 12—16 jaar begonnen die werkzaamheden steeds te vernieuwen“, zoo staat er op pag. 27 vlak na het zoo even aangehaalde. Toch komt het eerst tegen het einde van zijn 16e jaar tot wat hij zijn „verandering“ of bekeering noemt. Eigenaardig en goed verklaarbaar uit zijn lichamelijke gesteldheid is, dat daartoe de stoot van buiten bij hem, niet als bij vele anderen, het *momento mori*, maar het *momento vivere* was.

In den winter tusschen zijn 15e en 16e jaar had een van zijn oudere broers tot hem gezegd: „Ja, men moet Gods wil meer volbrengen, want in dien weg is alleen heil te wachten“.

Dat woord gaf den stoot.

Deze, hem door zijn broer bijgebrachte gedachte laat hem niet los.

„Ik had“, zoo lees ik: weer op p. 27, „tot zoover het oeg gehad op den dood en de eeuwigheid: maar dit deed mij denken, dat ik God voor het leven zouwt tot mijn Leidsman noodig had, als in de ure des doods“, — en dan eenige regels verder: „Dat gaf een groote verandering; want van den dood voelde ik nog geen spoor, en alzo werd ik niet oogenblikkelijk gedrongen; maar het leven omringde mij onafgebroken en het was steeds: Waak, opdat gij niet in verzoeking komt.“

Na deze eerste bekeering volgt echter op het einde der eerste en tot in het begin van zijn tweede jongelingsperiode een crisis van vier jaar. Van zijn 16de tot zijn 20ste jaar is hij *schaaft-herder*.

Zoowel Zondags als in de week moet hij dit be-drijf uitoefenen, maar is daardoor dan ook van den omgang der vromen en de openbare bediening des Woords afgesloten. „Daar kwam bij, dat hij dagelijks omgang kreeg met jongens van zijn jaren, die vrolijk en wel, doch van allen Godsdienst vreemd waren, (p. 28).

Voor hem, den opgeruimde, een op zichzelf zeker aanlokkelijk verkeer en waartoe hij des te eer neigde, toen, zoals hij zelf zegt: „zijn omgang met God van stonde aan zijn voedsel miste“.

Maar toen kwam dan ook de tijd van „verachtering in de Genade“, van „kwijning in zijn geestelijk leven“.

Zijn bidden wordt al minder en nog vóór er vier jaar om zijn, bidt hij *nooit* meer. Wel beschuldigt hem zijn geweten en veroordeelt hij zich zelf, „maar ik vond het“, zoo schrijft hij, „teer slecht, om zonder God te leven en dan toch in het gebed zijn hulp en vergeving te vragen.“

Dit laatste nu was zeker mis.

„nWerkling niet van de mystieke vroomheid zelf waarin hij was opgevoed, maar van de eenzijdigheid waarin de mystiek allicht kan verlopen. De mystiek wordt dan mysticieme, doordat zij vergeet, dat de religie niet maar alleen een zaak van het gevoel is.“

Het gevoel is zeker een onmisbaar element in het religieuze zieleleven, maar het gevoel, ook het religieuze gevoel, is als de klankbodem in een muziekinstrument, waartuit niets opklinkt wanneer de toetsen niet worden aangeraakt. Wie in diepen slaap ligt of onder narcose is, *weet* niets doordat hij niets *gevoelt*, want alleen 'n gewaarwording vermag 'n gevoel te doen optuilen.

Niet anders is het met het religieuze gevoel. Dit, in vrouwelijke overgevoelheid, te vergeten, verbaistert de echte mystiek of het genietten der ziel in haar verborgen omgang met God, tot valsche mystiek of mysticieme.

Te verwonderen was het dan ook niet, dat toen LAMBERT HULST, na vier jaren afgesloten

te zijn geweest van den omgang der vromen en de openbare bediening des Woords — den verborgen omgang met zijn God miste.

Als hij 20 jaar is geeft hij op zijn schaaft-herdersbedrijf, dat hem, zoals hij schrijft, „van zijn omgang met God had afgetrokken“.

Hij verhuurt zich als knecht bij een Afge-geheiden boer. In de eerste weken blijft zijn geestelijke toestand alsdan nog onveranderd.

Nog kan hij niet bidden.

Hij spreekt in zijn omgeving alleen als hij wat moet antwoorden.

Hij lijdt onder de dwang-voorstelling, dat God hem heeft verlaten.

In zijn nieuwe omgeving zijn ze bang, dat hij zichzelf van het leven zal berooven.

Toen is het op een Zondag, „onder het lezen der boerin in SCHORTINGHUS“, gebeurd, dat de anaren zijner ziel, voor het eerst, na vier lange jaren weer werden getokkeld, „en“ schrijft hij „ik gevoelde toen een drang om mij tot God te wenden“ en die drang, sterker dan al wat er ook toen nog, in zijn ziel tegen inging, zette door. „Ik stond op, zocht een verborgen plaats en het gelukte mij, mijn bangen boezem uittestorten voor de Heere“.

„Dat gaf een heele vernieuwing“.

Hij voelde zich weer terug in de mystieke vroomheid waarin hij was opgevoed.

Van zijn verder geestelijk leven, van hoe hij daarna predikant werd en van den keer in zijn theologisch denken waardoor hij, wel niet met zijn hart, maar toch met zijn hoofd, tot 'n eenzijdige *objectiviteit* werd, — een volgend maal.

Uit de Pers.

In De Basuin vond het volgende schrijven een plaats:

Mijnheer de Redacteur!

Verleen, zoo ik U beleefdelijk verzoeken mag, plaats aan dit hiervolgende schrijven over een verschil van inzicht, dat in zake de Zending rees. Uit drieërlei oogpunt zou ik mij niet verantwoord achtten, indien ik een korte toelichting, rakende dit geschilpunt, terughield. 1o. Als gewezen Minister draag ik mede verantwoordelijkheid voor de aanstelling van Generaal Van Heutz tot Gouverneur-Generaal in Indië; 2o. als gewezen lid der Gereformeerde Synode van Middelburg, voel ik mij verantwoordelijk voor de toen in zake de Zending gekozen gedragelij; en 3o. als reiziger in het land van den Islam voel ik mij gehouden van voorlichting te moeten dienen aan hen, die den Islam niet anders dan 't zij uit geschriften, 't zij door verblijf in onzen Oost-Indischen Archipel kennen.

Generaal Van Heutz heeft als Bewindvoerder in Indië een daad verricht, die voor onze Zending in de Oost van zeer gewichtige betekenis was. Een groot deel van onze Buitenbezittingen was, toen hij op Buitenzorg den zetel innam, weinig meer dan nominaal bezit. Nu zag hij 't eerst in, hoe dit, vooral bij het opkomen van de geheel nieuwe beweging in Oost-Azië, voor ons gevaarlijk kon worden. Dit bewoog hem toen, met tact, beleid en veerkracht, dit nominaal bezit reël te maken, en het was de onlangs afgetreden Minister H. Colijn, die daarbij zijn rechterhand was, en dit grootsche werk op zijn last tot stand bracht.

Ons bezit werd nu reël. Juist dit echter bracht in de godsdienstige overtuiging van de bevolking dezer gewesten een volstrekt onomkeerbare te weeg. Zij waren Aniministen, en het Animinisme kan zich ook een politieke wijziging van den toestand niet anders verklaren, dan uit machteloosheid of boosheid van zijn beschermgeesten. De heer Colijn was de eerste om hier te lande op dezen gedachten ommekeer in de gevoelsdezer Aniministen te wijzen. Hij lichtte er ook mij over in, en zijn oordeel was toen, dat nu deze Aniministen hun vroegere goden loslieten, het op den weg van de Christenen in Nederland lag, onverwijld van deze gesteldheid der geesten gebruik te maken, en op krachtige wijze missionair onder deze volken op te treden. Nu toch bestond er een kans, zoals vroeger nooit gekend was, en als nimmer zoo terugkeeren, om deze streken voor het Evangelie te winnen. Doch dan moest ook toegetast, want de zaak duldde geen uitstel. Maar anders, eer we een kwart eeuw verder waren, de Islami ook deze volken voor zich zou gewonnen hebben.

Van uitstel kon hierbij dus geen sprake zijn. Zoo ergens, dan kwam het hierbij op onmiddellijkheid spoed aan.

Nu bracht dit met name de Gereformeerde Zending in een zeer moeilijke pakeet.

Op tweeërlei terrein werkte ze. In de Buitenbezittingen, ook onder de Aniministen, op Soemba, en voorts hoofdzakelijk in Midden-Java onder den Islam. Vooral die tweede Zending nam aller kracht in beslag. Djoeja en Solo vooral werden almeer twee machtige steunpunten voor het Evangelie, waarvan men groote verwachtingen mocht koesteren. Soemba kwam er wel bij, maar de Zending op Java had toch aller hoofd en hart gewonnen. Men wenschte dan ook niets liever, dan alle kracht op Java te blijven saamtrekken. En van de geheel veranderde positie in de Buitenbezittingen nam meer dan één liefst zoo weinig mogelijk notitie.

Dit nu was te verstaan.

In een vroegere periode had het Gouvernment ons steeds naar de Buitenbezittingen verwezen. Op Java achtte de Regeering, lange jaren, de Missie niet zonder gevaar. Tegen die laffe houding van de Regeering was op de Synode van Middelburg ook mijn protest uitgegaan, en met voorheide had men zich toen onzerzijds op Java geworpen. Waarom dan nu in die taktiek niet volhard? Men nam daarom van de geheel gewijzigde positie in de Buitenbezittingen liefst zoo weinig mogelijk kennis; leende aan de dringende roepstem, die van daar uitging, liefst niet te veel gehoor; en scheen het soms zelfs euvet te duiden, indien, van wat kant dan ook, op het spoed-eischende van den nieuw-geschapen toestand bijzondere nadruk werd gelegd. Ook op mijn advies, op de Synode te Middelburg gegeven, besiep men zich daarbij, gelijk voor de hand lag, herhaaldelijk.

Hoe verklaarbaar dit nu ook was, het mocht mijnerzijds niet worden ontzien. Als waar is, wat met name de heer Colijn ook mij op 't hart bond, dat de kans voor het Evangelie in de Buitenbezittingen thans een geheel eenige is, althans een veel grotere dan ooit te voren, en dat, laten we die verrassende kans ongebruikt voorbijgaan, ze nooit terugkeert, wij alsdan de Islami zich binnen een kwart eeuw zonder twijfel op heel die streek werpt, en wel zoo, dat wij er nooit meer beherschenden toegang verkrijgen, — dan geldt het hier een gebiedend: spoednoodzakelijkheid, waarop door ieder onzer glet dient te worden.

Vindte hieruit nu voort, dat men zijn Kerke-lijke Zending op Java had op te geven, onze hospitalen en scholen had te sluiten, om nu plotseling, en met haast, al onze missionaire krach-

ten naar geheel andere streken buiten Java over te brengen?

Natuurlijk niet, en nimmer had men het mogen voorstellen, alsof ook deze consequentie uit den gewijzigden toestand in de Buitenbezittingen door mij, of door wien ook, werd afgelegd.

Het tegendeel was waar. Veeleer drong ik er steeds op aan, dat we het *Je Maintiendrai* ook op Java zouden toepassen. Het prijgeven toch van onze positie op Java zou een wijken voor den Islam zijn, waardoor ouder de Javanen een dunk over de machteloosheid van onze Missie zou ontstaan, die nimmer meer ware goed te maken.

Wat uit de nieuwe casuspositie voortvloeide, bestond intengende uit deze twee: Ten eerste, dat we in eersten aanloop geen verdere uitbreiding aan onze Missie op Java konden geven, noch in zake nieuwe posten, noch voor de hulpdiensten, daar dit onze beschikbare krachten in geld en personeel geheel zou uitputten. En ten tweede, dat, waar we Java in geen geval mochten loslaten, nieuwe inspanning zich er op richten moest, om in de Buitenbezittingen, naast Soemba, zoo spoedig mogelijk een tweeden, zoo mogelijk een derden post te bezetten.

Daarentegen te zeggen, gelijk thans enkelen er toe neigden: „O, voorzeker, er is in de Buitenbezittingen een kans voor de Missie zoals vroeger toen, die kans elacht spoed. In een kwart eeuw toch is ze verspeeld, en bezet de Islami het terrein. Maar ons raakt, noch deert dit. Wij immers hebben alleen met Java te doen“, — is voor wie ernstig doordenkt, in volstrekt z'n onhoudbaar.

Veeleer zijn we plichtshalve gehouden om, al is 't dat wij Java niet kunnen noch mogen loslaten, nieuwe krachten in te spannen, om buiten en behalve onze zorgen voor Java, ook nog aan de roepstem uit den overigen Archipel gehoor te geven; met het oog daarop onder de Javanen voorshands tot geen uitbreiding van actie over te gaan; en ook om, waar wij op Java grootendeels gebonden zitten, andere Vereenigingen met de kracht van ons woord aan te sporen, deze geheel eenige aan het Christelijk Nederland geboden kans ten zegen te doen strekken. Mits we dan ook ons *word* door ons eigen *woord* bevestigen.

Maar wat nooit mag, is voor deze geheel eenige schoone kans, die thans aan het Christelijk Nederland geboden wordt, een alhier te hangen, het oor te sluiten voor de roepstem, die uit de Buitenbezittingen tot ons doordrong, en stil op Java door te werken, als ging wat daarbuiten ligt ons niet aan.

Hadden dan ook de broeders die voor dit Javaansche monopolie opkwamen, kloek en volmondig het exceptionele van de kans buiten Java erkend, er God voor gedankt, en gezonnen op middelen om er profijt van te trekken, mits, en op beding, dat onze missie op Java geen schade leed, en we voor den Islam op Java de vlag niet streken, er ware niets op hun pleidooi af te dingen geweest.

Gelijk het nu liep, mocht daarentegen een woord van broederlijke critiek niet nithijven. En dit te minder, daar er mijnerzijds geen oogenblik aan gedacht is Java los te laten, en ik er veeleer onze eer in stelde, waar andere uitsluitend voor de Papoea's en andere Aniministen opkwamen, het principieel voor Java op te nemen. Niet, ik spreek dit zonder aarzelen uit, met te veel hoop op winst, maar uit *besef van plicht en roeping*.

Op Java is wat onzen Archipel aangaat, het centrum van de Islamitische macht, en daarom mag, nu Java onder de hoegheid van een Christelijke Mogendheid verkeert, in dit centrum het altaar voor het Evangelie niet ontbreken.

Alleen waachte men zich aan de overzijde voor historisch gewaakte, en alle veele mis-sende voorstellingen, die zoo vaak, hier en elders, liet voor de Missie offereerd publicis misleid hebben. De Islami heeft in den loop der historie steeds getoond de Christelijke Kerk, zelfs in onge-looflijk korten tijd, te kunnen neerhalen, maar omgekeerd is de Christelijke missie tegenover den Islam eeuw in eeuw uit, in alle landen, steeds bijna onmachtig ter doelbereiking gebleven.

De Aniministen zijn zeer wel voor het Evan-gelie te winnen. In Amerika heb ik met tal van Negeri kennis gemaakt, en zoo bij mannen als bij vrouwen, een bereddele waarachtige belijdenis van den Christus gevonden, die veel blanken beschaaude. Uit Suriname weten we, hoe ook daar de Zen-ding der Heerhutters met uit-nemend resultaat onder de Negeri en halfbloeden gewerkt heeft.

Ook onze eigen Archipel levert er bewijs voor. Terwijl op Java's dertig miljoen de christelijke groep inlanders verdwindend klein bleef en nauwelijks meetelt, mogen we op Amboina, in de Minahassa, en elders, om verheugen in een breede schare van gedoopten, die nu reeds een zelfstandige positie innemen. Uit de landen van den Islam daarentegen is niet een enkel voor-beeld van een daaraan geveendrijft succes aan te geven. Zeker, er wordt hier en daar vooral door moderne zendelingen op gespeculeerd, om het ongelooft ook onder de Mohamedanen te doen veldwinnen, en als zulke afdoelenden dan breken met de Moskee, beroemt men zich hierop, alsof hiennede winste voor het Evangelie ware behaald. Doch onder ons althans laat niemand zich hier-door verschalken. Vraagt men daarentegen naar streken, die vroeger onder den Islam verkeerden, en nu heel of halverwege gechristianiseerd zou-den zijn, dan staat men, met de wereldkaart voor zich, beschaaud en verlegen.

Heele landen heeft de Islami aan het Christen-dom ontfrood, maar een land door de Christen-heid op den Islam heroverd, bestaat er een-voudig niet.

Nu had ik, kort na mijn aftreden als Minister, op de verder af liggende streken van Azië na, schier geheel het land van den Islam te bereizen.

Ik toog door Europeesch Turkije, met Con-stantinopel als middenpunt ik doorreide Klein-Azië tot Iconium; reisde door geheel Syrië en Palestina; ging toen naar Afrika, bezocht Egypte, Nubie en Soedan ten Oosten, en in Noord-Afrika Tunis, Algiers en Marokko.

Hier nu waren overal Missien. In Azië zelfs zeer groote en weelderige missien, scholen met prachtgebouwen, hospitalen van de fijnste keur, talentvolle zendelingen, ruimegevulde kas-sen, en dit alles, in Klein-Azië, Syrië en Palestina vooral, door machtige Regeeringen ge-teund. Wie op de hoogte is, weet hoe de Franse Regeering aan de door haar gesteunde Zending haar invloed in de Middellandsche zee dankte, en hoe Italië, dat Frankrijk's concurrent werd, in heel en hulp aan de Missie geboden, met Frankrijk wedijvert. Men kan, al denkt men slechts aan het praelgebouw dat door de Ita-liansche Regeering in Smyrna voor de Missie is opgericht, schier niet denken wat meer had kunnen gedaan worden. Deze alzijdige Missie liet metterdaad geen poging onbeproefd, om op de publieke opinie in te werken, en zij niet zich bovendien hierbij gesteund door velerlei Chris-telijke kerken, die in deze landen van den Islam nog altoos kwijpend heur bestaan rekken. Met het ongelooft van de naam-Christenen, gelijk wij op Java, heeft de Missie in deze streken ganschelijk niet te worstelen. En toch, vorderingen die dien

naam waard zouden zijn, maken deze Missien niet. De scholen die ik bezocht, waren schier geheel bezet met kinderen van Mohamedaansche ouders, maar de missionarissen beklagden zich, dat het helaas bijna altijd ploegen op steengrond was. En kwamen er soms enkelen tot bekeering, dan was het zaak, ze zoo spoedig mogelijk naar Europa in veiligheid te brengen, daar ze anders hun leven niet zeker waren. Zelfs in Palestina, waar de Christelijke Kerk, dank zij de steun van Russen en Fransen en Duitschers zoo prachtig optreedt is bij de zonen van den Islam toch bijna niet te verdienen. In Egypte zijn de Kopten nog, maar ze kunnen geen terrein meer veroveren. Nubie, dat van 630—1563 nog Christelijk bleef, ging in de 16e eeuw geheel voor den Christus verloren, en er is geen kern of kapel meer van beduidenis. In Tunis, Algiers en Marokko stond het nog bitterd. Overal missionaire actie, maar keer in den stand der geesten kon schier nergens geconstateerd. Veel zendelingen stelden hun Mis-sien wel zoo schoon mogelijk voor, opdat de missionaire ijver in het moederland niet ver-luuren zou, maar wie ter plaatse den stand van zaken opneemt, vindt zich steeds en onver-anderlijk teleurgesteld.

Toch mag dit er nooit toe leiden, om er ook maar aan te denken, dat we Java zouden los-laten. Onze positie mag daar zelfs niet verzwakt. Niet om jacht op successen, gelijk ik schreef, maar uit *besef van plicht en roeping*. We mogen voor de Halve Maan de banier van het Evangelie niet strijken. Bovendien niet in een land, vijfmaal zoo sterk bevolkt als het onze, en waar een Christelijke Mogendheid als Nederland het gezag heeft uit te oefenen.

Zelfs wensch ik verder te gaan. Niet in vol-strekten zin geef ik alle hoop prijs, dat op Java in de toekomst mogelijk zou blijken, wat overal elders op teleurstelling uitliep. De band, die de Javaansche ziel aan den Islam verbindt, is niet zoo fanatiek gefit als in Klein-Azië en Syrië. Sadrach's optreden teekent. Onze Zending is er kerkelijk. Het kon een gelukkige exceptie zijn. Wel vrees ik, dat ook hier de toover-klank van bovenaardsche zelfverheffing, die de Islami allerwegen in de ziel van zijn belijder doet trillen, ten slotte de geesten betoveren zal, maar ook ik blijf toch zelf nog altoos vast-houden aan de hoop, of misschien op Java de toekomst ons nog een verrassing kon be-reiden.

Men schijnt onder de Moslins op Java, nu de Missie krachtiger doorwerkt, niet al te gerust. Zelfs ging men er reeds toe over, zich te gaan verdedigen. In deze apologetiek nu kon een levenstreken schuilen. Of 't zoo zijn zal, kan niemand uitmaken. Maar ook hier doet hoop op hoop toch leven.

Dit toch zegt niet alleen niets, maar dreigt binnen een menschenleefijd onze tegenpartij zelfs te sterken.

Maar, wat hier ook van aan zij, en welke verrassing ons hier ook bereid moge wezen, in geen geval is hier haast.

Er is dan ook niemand, die beweert, dat Nederlands missie in de Buitenbezittingen wel wachten kan, tot Java een Christenland is ge-worden. En zoo blijven we derhalve staan voor de alles overheersende chronologische tegen-stelling. Op het geestelijk erf van de Buitenbe-zittingen is alle kans verspeeld, *tenzij* er *onmid-dellijk* *wordt doorgezet*, op Java is van zulk een exceptionelel spoed en van zoo fatalen termijn geen sprake.

Mijn conclusie blijft derhalve: We mogen er niet aan denken, Java los te laten. Plichtshalve mogen we zelfs geen post op Java prijs geven. Slechts mag geen oogenblik vergeten, dat er naast Java, ook buiten Soemba gerekend, nog een tweede missieterrein voor Nederland open ligt, en dat op dat tweede terrein zich thans een dusver nooit gekende gunstige kans aanbiedt, doch een kans die in een kwart eeuw verspeeld zal zijn. Vandaar de stellige roeping, om met verduubing van krachtspanning naast Java, onzerzijds ook dat tweede terrein te bearbeiten, en het te verstaan dat hier extra-spoed achter moet gezet. Spoed, niet alsof ten deze de Ge-reformeerde Kerken de taak alleen op zich had-den te nemen. Veeleer zijn andere Missien hier de *teer aangevoerschen*. Maar om in te zien, dat ook wij niet van verre mogen blijven staan, en dat we het ook onzerzijds aan de roepstem, die uit de feiten hier zoo krachtig tot ons komt, gehoor hebben te geven.

Vindt dit korte woord geen gehoor, ik zal moeten berusten. Maar in elk geval voelde ik mij voor mijn God niet verantwoord, zoo ik niet sprak. In dit geding een verant-waardelijkheid dragende, zoals ze aan geen ander op de schouders is gelegd, en door bereizing van het land van den Islam, zoals geen der broeders de gevolgen doorziende, sta ik hier voor een verantwoordelijkheid, die mij spreken, eer het te laat wordt, tot plicht stelt. Ik leg het geding daarom voor de conscientie mijner broeders.

En hiernede zij mijnerzijds deze heilige eisch van de missie aan Hooger bestel overgegeven. In geen geval mag de Missie door twist onder de broeders schade lijden.

Den Haag, 28 September 1914.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Classis Dordrecht.

De Kerken der classis Dordt zullen D.V. saamkomen ter vergadering op Donderdag 5 Nov. 1914 des voormiddags om 10 uur in de Wilhelmina-kerk te Dordrecht.

Stukken voor deze vergadering worden vóór 18 October a.s. ingewacht bij den eerst-oudet-teekende.

Namens den Raad der roepende

Kerk van Dordrecht.

W. W. MEYNE, *h.t. preses*
J. STYCK, *v. d. Wg. scriba*.

Dordrecht, 6 October 1914.

Buitenland.

GEMENGD NIEUWS

Christian Scientists. Er is beweerd, dat de Christian Scientists achteruit gingen. Deze ant-woorden, dat zij juist intengende in het laatste jaar wel waren vooruitgegaan. De „Witness“ zegt hiervan, dat dit niet te verwonderen is, aangezien in een tijd leven waarin oppervlakkigheid den toon aangeeft. Geijk de lieden van Athene, zijn er tegenwoordig velen, die guarne iets nieuws hooren en daarom is het aantal van hen die het Christian Scientists toevleien, groot. Dit stelsel is voor die klasse van menschen zeer aannemelijk. Door het bestaan van de zonde te ontkennen, worden zij ontheven van den last enner beschul-digende conscientie. Van het zoeken van verzoening voor hunne zonden, behoeft dan ook geen sprake te zijn. Ook de gedachte aan een heilig God be-hoeft den mensch niet te verontrusten, want de God der Christian Scientists is geen persoonlijk wezen. God, goed en rein zijn in de leerlingen van

de stichtster van het Christian Scientists woorden van eenzelfde betekenis. Daarom is er maar al te veel reden, waarom menschen die in den grond de zaak van God en zijn dienst niets willen weten, zich tot de Chr. Science aantrokken gevoelen. Het is een der meest aannemelijke leugens, ooit uitgedacht.

Twee helden. Onder de wredeheden, die de Russen gepleegd hebben tijdens het bezetthouden van Oost-Fruisen, is die welke gepleegd is aan twee predikanten der Evangelische Kerk, wel een der afschuwelijkste. De predikanten van Kukowen (Kreia Marggrabowa) en Saittkelmen (Kreia Goldap) werden in den mond geschoten, omdat zij weigerden de Russen mede te deselen, welke posities de Duitse legernacht innam. Deze twee predikanten in arme gemeenten van het afgelegen Oosten waren geen ambtelijke dragers van Staatsgeheimen; zij vielen als offers voor hunne vaderlandsliefde. Hunne namen zullen in de gedachten van het Duitse volk voortleven als helden, die liever stierven dan het vaderlandsche leger in gevaar brengen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Onlangs zag ik in een prentenbijbel een plaat voorstellende het bezoek der koningin van Scheba bij koning Salomo. De koningin ligt geknield voor zijn troon en op de trappen niet men de leeuwen waarvan in den Bijbel gesproken wordt. Onder de plaat staat dit versje:

De Zuider koningin

Voor Davids leeuwentroon,

Ter aarde neergeklung,

Begroet zijn grooten zoon.

Zij weet hem van haar hand

Geschenken op te dragen,

De wijsheid reist zoo ver

Gelijk de zonnegaten.

Wat wordt nu bedoeld met den eersten en den tweeden regel, en met den zevenden en achtsten.

Koning Salomo wordt als zoon en opvolger van David gezegd op diens troon te zitten. Davids troon is zinnebeeldig Davids heerschappij en koninkrijk. Salomo zat dus op Davids troon, al had hij ook voor zich zelf een prachtigen troon van goud en elpenbeen laten maken, met gebedhouwe leeuwen versierd.

Wat den zonnegaten betreft die komt voor in de fabeller der oude Heidenen. Zij dachten dat de zon des avonds wegonk in de zee en des morgens daaruit weer oprees. Dan kwam Apollo de zonnegod, en reed met haar in den zonnegwagen, een soort van open rijtuig, langs de hemelbaan, van het Oosten naar het Westen. Zoo, wil de dichter zeggen, doet ook hij of zij die verstandig is een verre reis om wijsheid te hooren.

C. R. vraagt wat puimsteen is en waarom het zoo heet; verder waar het woord pul, een soort van kan, van daan komt.

Puimsteen is een vulkanisch gesteente, dat vooral bij vuurspuwende bergen gevonden wordt of bij die het vroeger waren. Het doet denken aan sintels en is zeer licht. Men vindt het veel op de Lijarische eilanden bij Sicilië, die zeer vulkanisch zijn. Van een eiland, Stromboli ge-heeten, stijgt altijd rook op. Puimsteen wordt gebruikt vooral tot wrijven en polijsten. De naam komt van het Latijnsche woord *Pumex*. De Latijnen of Romeinen die Italië bewoonden, kenden natuurlijk het puimsteen zeer goed.

Ook het woord pul is waarschijnlijk afkomstig van het Latijn en wel van het woord *Apollus* d. i. een flesch of kan.

J. te Z. doet ook twee vragen. De eerste luidt: Wat wordt bedoeld met de uitdrukking: eieren met beieren? Wat zijn beieren?

Als ik mij niet vergis komt deze uitdrukking voor in de werken van Jakob Cats; zeker ook nog wel elders.

Wat eieren zijn weet ieder; „beieren“ is het taalkundig onjuiste meervoud van *be*, dat ook voorkomt in aardbe, moerbei enz. en bezie of be beteekent. Beieren zijn dus bessen. Dat komt ook geheel uit met de benaming die men in Zeeland hier en daar gebruikt: *eiers en beiers*. Men bedoelt daarmee pak die bestaat uit eieren, stroop en nog niet rijpe kruisbessen.

Zoet en zuur zijn hier dus dooreen gemengd. Daardoor beduidt ook de uitdrukking zinne-beeldig: leed en vreugd, ramp en geluk, die in de wereld elkaar afwisselen. Cats zegt: eieren met beieren is de huwelijksstaat, wat zeggen wij: lief en leed komt daarin voor. Daar Cats zelf een Zeeuw was, is het geen wonder dat hij de uitdrukking kende.